

Ikäihmisten kiertävän perhehoidon myöntämisperusteet

Pohjanmaan aluehallitus 25.8.2025, § 148

**Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue**

Tiivistelmä

Tässä ohjeessa määritellään ikäihmisten perhehoito, joka on omaishoidon lisäksi yksi vaihtoehto palvelujen järjestämiselle. Ikäihmisten palveluiden tarve ja käyttö kasvavat sitä mukaa kuin heidän osuutensa yhteiskunnassa kasvaa. Pohjanmaalla oli vuonna 2024 yhteensä 42 249 henkeä, jotka olivat täyttäneet 65 vuotta, mikä on 23,6 % Pohjanmaan koko väestömäärästä. Vuoden 2024 uuden ennusteen mukaan asukkaiden kokonaismäärän ennustetaan vähenevän hieman vuoteen 2040 mennessä, jolloin 65 vuotta täyttäneiden suhteellisen osuuden odotetaan kasvavan 25,2 prosenttiin. Haasteena on uusien toimintamallien kehittäminen sekä palvelutuotannossa että palvelurakenteessa.

Perhehoito on hoitomuoto, jolla parannetaan ikäihmisten mahdollisuutta asua kotona. Se on vaihtoehto ikäihmisille, jotka tarvitsevat enemmän palveluita kuin kotihoito pystyy tarjoamaan, mutta joille tehostettu palveluasuminen on liian raskas hoitomuoto asiakkaan tarpeeseen nähden. Perhehoidon tavoitteena on antaa asiakkaalle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan. Perhehoito järjestetään perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Ohjeessa kuvataan tarkemmin muun muassa perhehoidon toteutusta, korvauseriaatteita, perhehoitajan asemaa ja tuen muotoja. Ohjeen tarkoituksena on luoda Pohjanmaan hyvinvointialueelle toimintamalli ikäihmisten kiertävän perhehoidon toteuttamiseksi.

Sisältö

Tiivistelmä	2
Johdanto	5
1. Perhehoidon määritelmä ja tavoite	5
1.1 Kiertävä perhehoito hoidettavan kotona	5
1.2 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero.....	5
1.3 Perhehoidon järjestäminen	6
2. Perhehoitajaksi hakeutuminen	6
2.1 Perhehoitajaksi hakeutuvan prosessi	6
2.2 Ennakkovalmennuksen sisältö	6
2.3 Perhehoitajan kelpoisuus	7
3. Palvelutarpeen arvio ja palveluun pääsyn kriteerit	7
3.1 Ikäihmisen hoiva ja huolenpito perhehoidossa	8
4. Perhehoitoa määrittelevät suunnitelmat ja sopimukset	8
4.1 Asiakassuunnitelma	8
4.2 Toimeksiantosopimus.....	9
4.3 Toimeksiantosopimuksen päättymisen tai irtisanominen	9
5. Kiertävän perhehoidon palkkiot ja korvaukset	10
5.1 Palkkiot perhehoidon keskeytyksen ajalta	10
5.2 Muut korvaukset	10
6. Perhehoitajan asema	10
6.1 Oikeus vapaaseen.....	10
6.2 Perhehoitajan sosiaaliturva ja vakuutukset	11
6.3 Perhehoitajan valmennus ja täydennyskoulutus	11
6.4 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset	11
6.5 Vertaistoiminta ja mentorointi	11
7. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus	12
8. Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevat asiat	12
8.1 Asiakasmaksut	12
8.2 Asiakkaan asema	12

Liitteet	14
----------------	----

Johdanto

Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa ikäihmisten kiertävän perhehoidon järjestämisestä ja huolehtii siitä, että asiakas saa tarvitsemansa tuen ja palvelut ja että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Tässä toimintaohjeessa kuvataan, miten Pohjanmaan hyvinvointialueella toteutetaan ikäihmisten toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Ohjeessa määritellään perhehoito sekä kuvataan muun muassa perhehoidon toteuttaminen, korvausperiaatteet, perhehoitajan asema ja perhehoidon maksut. Ohje toimii tukena perhehoitoa myöntäville viranhaltijoille ja antaa tietoa perhehoidon asiakkaille, heidän omaisilleen ja toimeksiantosuhteisille perhehoitajille. Ohjeen tarkoituksena on luoda Pohjanmaan hyvinvointialueelle toimintamalli ikäihmisten toimeksiantosuhteisen kiertävän perhehoidon toteuttamiseksi.

1. Perhehoidon määritelmä ja tavoite

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona (1 §). Perhehoitolain tavoitteena (1 §) on turvata hoidettavalle kodinomainen ja hoidettavan tarpeiden mukainen hoito sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. (Perhehoitolaki 263/2015)

Perhehoitoa voidaan järjestää kahdella tavalla, toimeksiantosuhteisesti ennakkovalmennuksen käyneen perhehoitajan kanssa tai sopimussuhteisesti yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa. Tässä ohjeessa kuvataan toimeksiantosuhteista kiertävää perhehoitoa, jota tarjotaan omaishoitajan vapaapäivinä hoidettavan kotona.

1.1 Kiertävä perhehoito hoidettavan kotona

Kiertävä perhehoito tarkoittaa hoidon ja huolenpidon antamista hoidettavan kotona. Perhehoitajana toimii hyvinvointialueen hyväksymä henkilö, joka on käynyt ennakkovalmennuksen. Perhehoitaja toimii omaishoitajan sijaisena tämän vapaapäivien aikana asiakkaan omassa kodissa. Omaishoitajan sijaistaminen on lyhytaikaista tai osavuorokautista hoidettavan yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Perhehoito perustuu aina palvelutarpeen arviointiin ja yksilölliseen hoito- ja palvelussuunnitelmaan. Toimeksiantosopimuksessa määritellään perhehoidon muoto ja kesto.

Hoidettavan kotona annettava perhehoito määritellään perhehoidoksi sen ajan vuorokaudesta, jolloin perhehoitaja vastaa hoidosta. Kotona annettavaa perhehoitoa voidaan tarjota esimerkiksi omaishoitajan vapaan järjestämiseksi. Perhehoito asiakkaan omassa kodissa mahdollistaa esimerkiksi omaishoitajan vapaan tilanteissa, joissa hoidettava ei voi tai halua lähteä pois omasta kodistaan.

Omaishoitajan lakisääteinen vapaa voidaan järjestää yhtenä kokonaisena vuorokautena tai jakaa enintään neljään enintään kuuden tunnin hoitajaksoon. Omaishoitaja voi pitää kertyneet vapaat säännöllisesti kuukausittain. Palvelun saatavuus voi vaihdella hyvinvointialueen eri osissa.

1.2 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero

Omaishoidolla tarkoitetaan hoidettavan hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Jos hoitajana toimii oma lapsi, vanhempi, isovanhempi, sisarus tai avio- tai avopuoliso, hoito on omaishoitoa.

Kiertävällä perhehoidolla tarkoitetaan hoidon tai huolenpidon järjestämistä hoidettavan kotona. Perhehoitajina toimivat henkilöt, jotka ovat suorittaneet ennakkovalmennuksen. Hoidon ja huolenpidon lisäksi perhehoitaja voi osaltaan edistää ikäihmisten perusturvallisuutta ja mahdollisuutta sosiaalisiin suhteisiin. Perhehoitaja ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, mutta soveltuvuus tehtävään on arvioitu pakollisessa ennakkovalmennuksessa. Perhehoitaja ei voi suorittaa sairaanhoidollisia tehtäviä.

1.3 Perhehoidon järjestäminen

Pohjanmaan hyvinvointialue on nimennyt ikäihmisten perhehoidon yhteyshenkilöt. Perhehoidon yhteyshenkilöt huolehtivat perhehoidon järjestämisestä yhteistyössä hyvinvointialueen viranhaltijoiden kanssa. Perhehoidon yhteyshenkilöt koordinoivat perhehoitajien rekrytointia, järjestävät ennakkovalmennuksen ja vastaavat perhehoidon tukemisesta ja ohjaamisesta. Perhehoitoa koskevat asiakirjat arkistoidaan asianmukaisesti, ja Pohjanmaan hyvinvointialue tallentaa perhehoitajasta seuraavat tiedot.

- Nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite HR-yksikön palkkajärjestelmään
- Tiedot ennakkovalmennuksesta

2. Perhehoitajaksi hakeutuminen

2.1 Perhehoitajaksi hakeutuvan prosessi

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa (perhehoitolaki 263/2015, 6 §). Perhehoitajaksi haetaan hakemuksella, joka osoitetaan Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteyshenkilöille. Hakijalle tehdään alkuhaastattelu ja annetaan lisätietoa perhehoidosta ja ennakkovalmennuksesta. Hakemuksessa kysytään muun muassa perhesuhteista, kotikunnasta, terveydentilasta ja päihteiden käytöstä.

Ennakkovalmennus koostuu kahdeksasta koulutustilaisuudesta, kotitehtävistä ja lääkehoidon tentistä. Arviointia henkilön valmiuksista perhehoitajan tehtävään tekevät henkilöt itse ja kouluttajat. Valmennus päättyy yhteiseen arviointikeskusteluun ja kirjalliseen loppuarviointiin. Kun arviointi on suoritettu, yhteyshenkilö hyväksyy perhehoitajan tekemällä päätöksen asiasta.

Jos perhehoitaja on käynyt ennakkovalmennuksen hyvinvointialueen ulkopuolella, perhehoidon yhteyshenkilö arvioi henkilön soveltuvuuden haastattelun sekä suoritetusta valmennuksesta esitetyn todistuksen perusteella.

2.2 Ennakkovalmennuksen sisältö

Perhehoidon ennakkovalmennus tarjoaa tietoa ja mahdollisuuden perehtyä ikäihmisten perhehoitajan tehtävään. Ikäihmisten perhehoidon ennakkovalmennus on prosessi, joka kestää noin kolme kuukautta ja sisältää kahdeksan ryhmätapaamista ja kotitehtäviä. Ennakkovalmennus perustuu ikäihmisten perhehoitajan tehtäviin ja niissä tarvittaviin valmiuksiin. Valmennuksen alkuvaiheessa ei tarvitse tietää tai olla varma halutaan tai kyvystään ikäihmisten perhehoitajan tehtävään.

Jos kouluttajilla on yhteinen näkemys siitä, että valmennuksen osallistuvalla on valmiuksia ja hän on kiinnostunut ikäihmisten perhehoitajan tehtävästä, perhehoidon yhteyshenkilö pyytää tarvittaessa perhehoitajaksi haluavalta lääkärinlausunnon terveydentilasta (T-todistus). Perhehoitajalla ei voi olla sellaisia pitkäaikaissairauksia, jotka vaikeuttavat hoitotyötä.

Perhehoidon kouluttajat tekevät yhdessä lakisääteisen valmennuksen aikana tehdyn yhteisen arvioinnin pohjalta päätöksen perheen tai henkilön soveltuvuudesta perhehoitajaksi.

Perhehoitajalle nimetään jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Vastuutyöntekijän yhteystiedot käyvät ilmi toimeksiantosopimuksesta. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää (perhehoitolaki 263/2015, 15 §).

2.3 Perhehoitajan kelpoisuus

Perhehoitajana voi toimia henkilö, joka on osallistunut ennakkovalmennukseen. Henkilöltä edellytetään hyvää yhteistyökykyä. Yhteistyötahoja ovat omaishoidettavat, omaishoitajat, perhehoidon yhteyshenkilöt, palveluohjausyksikkö ja muut yhteistyötahot.

Ikäihmisiä hoitavalla perhehoitajalla tulisi olla valmiudet ja kyky:

- sitoutua perhehoitajan tehtävään
- pitää huolta ikäihmisen hyvinvoinnista (hoiva ja huolenpito)
- auttaa ja tukea ikäihmistä hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä
- tehdä yhteistyötä ikääntyvän asioissa
- mahdollistaa asiakkaan ja hänen läheistensä yhteydenpito ja tukea sitä.

Perhehoitajaksi ei voi ryhtyä, jos:

- ei ole saanut hyväksyttyä arviota ennakkovalmennuksesta tai ei suostu osallistumaan ennakkovalmennukseen
- on akuutti/toistuva/pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus
- perheessä on akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma
- oma elämä on kriisitilanteessa
- perheessä on sen elämää ja arkeen erittäin voimakkaasti vaikuttava elämäntilanne.

3 Palvelutarpeen arvio ja palveluun pääsyn kriteerit

Perhehoito on yksi vaihtoehto ikäihmisten hoidon järjestämiseksi omassa kodissa omaishoitajan vapaan aikana. Perhehoitoa tarjotaan asiakkaalle palvelumuotona silloin, kun se on asiakkaan palvelutarpeen kannalta perusteltua. Perhehoidon myöntäminen perustuu aina yksilölliseen palvelutarpeen arvioon, jossa kartoitetaan asiakkaan toimintakyky ja tuen ja palveluiden tarve sekä sovitaan asiakkaan tarpeiden mukaisista palveluista. Palvelutarpeen arvioinnissa hyödynnetään RAI-arviointijärjestelmää. Arvioinnista vastaa omaishoidon palveluohjaaja, tarvittaessa yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa.

Perhehoitoon soveltuvat asiakkaat valitaan hoidettavan, omaishoitajan ja perhehoitajan toiveita huomioiden. Ikäihmisen on mahdollista saada kiertävää perhehoitoa tukemaan kotona asumista tai omaishoitajan jaksamisen tueksi. Perhehoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että perhehoitoa tarvitseva henkilö saa juuri hänelle sopivan perhehoitajan. Perhehoidon yhteyshenkilö tekee päätöksen perhehoidon myöntämisestä.

Perhehoitoon ei sovellu ikäihminen, joka

- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa
- on aggressiivinen, eikä käyttäytymistä saada hallintaan niin, että perhehoitajan turvallisuus voitaisiin turvata

- on karkailevainen
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toiminnoissaan kahden henkilön apua eikä kykene siirtymään yhden autettavana/tarvitsee sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista kotona
- on oikeustoimikelpoinen ja ymmärtää hoidon tarpeensa, mutta ei itse halua vastaanottaa perhehoitoa
- ei sitoudu yhteistyöhön tai jonka omaiset eivät sitoudu yhteistyöhön
- kuntoutuu siten, että perhehoidon tarve poistuu.

3.1 Ikäihmisen hoiva ja huolenpito perhehoidossa

Perhehoito sisältää vähintään seuraavat yksilöllisesti määritellyt terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävät ja edistävät toiminnot:

- henkilökohtainen arjessa selviytyminen sisältäen muun muassa henkilökohtaisen hygienian, pukeutumisen, ravitsemuksen, vaatehuollon, terveydentilan seurannan, ulkoilun ja toimintakykyä tukevan avustamisen
- turvallisuudesta, harrastuksista, virkistysmahdollisuuksista ja toimintakyvyn sallimissa rajoissa arjen askareisiin osallistumisesta huolehtiminen
- sosiaalisten suhteiden ylläpito.

Hoitotarvikkeet. Perhehoidon asiakas on oikeutettu saamaan pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarkoitettuja maksuttomia hoitotarvikkeita Pohjanmaan hyvinvointialueen ohjeiden mukaisesti.

Lääkehoito. Asiakassuunnitelmassa sovitaan myös lääkehoidon toteuttamisesta. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön lääkehoito toteutetaan ensisijaisesti annosjakeluna apteekista. Pistoshoitoa vaativa lääkehoito toteutetaan joko koulutuksen saaneen ja osaamisen tason osoittaneen perhehoitajan toimesta tai kotihoidon toimesta. Perhehoitajalla on oltava erillinen lupa pistoshoitoa varten. Ikäihmisen kotona toteutettavassa perhehoidossa kotona tulee olla ajantasainen lääkelista.

Perhehoitaja vastaa edellä mainittujen lupien uusimisesta tarvittaessa. Perhehoitaja saa antaa valmiiksi jaetusta annospussista lääkkeitä asiakkaalle. Ellei lääkehoidon toteuttaminen ole perhehoitajalle mahdollista, kotihoito hoitaa lääkkeiden annon.

Ravitsemus ja liikunta. Hoidettavalle tarjotaan päivittäiset ateriat omaishoitajan antamien tietojen mukaisesti. Päivittäinen nesteiden ja ravinnon saanti turvataan. Erityisruokavalio järjestetään sitä tarvitsevalle asiakkaalle.

Hoidettavalle tulee järjestää mahdollisuus ulkoiluun ja liikkumiseen. Liikunnasta voidaan huolehtia myös kodin arjen askareisiin osallistumalla. Riittävä päivittäinen liikunta tukee merkittävästi pitkäaikaissairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta.

4. Perhehoitoa määrittelevät suunnitelmat ja sopimukset

4.1 Asiakassuunnitelma

Ikäihmisen palvelut perustuvat asiakkaan yksilölliseen asiakassuunnitelmaan. Suunnitelma perustuu hoidon ja palvelun tarpeen arviointiin. Toimintakyvyn arvioinnissa hyödynnetään RAI-arviointijärjestelmää. Asiakassuunnitelma arvioidaan ja päivitetään terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muuttuessa.

Asiakassuunnitelmaan sisältyy:

- suunniteltujen palveluiden laatu ja määrä
- tavoitteet, joihin palveluiden ja muiden tukitoimien avulla pyritään
- selkeät vastuut eri toimijoille
- se, miten suunnitelman toteutumista seurataan ja tarpeita arvioidaan uudelleen.

Ikääntyneelle asiakkaalle nimetään suunnitelmaan oma vastuutyöntekijä.

4.2 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteyshenkilö sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet.

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perheeseen sijoitetun ikäihmisen osalta erikseen. Toimeksiantosopimus tulee tehdä ennen perhehoidon aloittamista.

Sopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa, ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja perhehoidon yhteyshenkilö. Sopimus tehdään toistaiseksi tai määräajaksi sovitusta päivästä alkaen. Sopimuksessa on enintään neljän kuukauden koeaika. Määräaikaiseen sopimukseen kirjataan hoidon päättymispäivä sekä määräaikaisuuden peruste. Sopimuslomakkeena käytetään Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon toimeksiantosopimuslomaketta.

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä, hoidon kesto tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta. Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 55/2001 1. luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen.

Toimeksiantosopimuksessa tulee sopia seuraavista asioista:

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta
- 2) kilometrikorvauksesta
- 3) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen
- 4) a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä
b) ennakkovalmennuksesta ja täydennyskoulutuksesta
- 5) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta
- 6) tarvittaessa muista perhehoitoa koskevista seikoista
- 7) yhteistyöstä Pohjanmaan hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken.

4.3 Toimeksiantosopimuksen päättyminen tai irtisanominen

Perhehoidon kesto arvioidaan toimeksiantosopimuksessa. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen on tehtävä kirjallisesti. Perhehoito voidaan irtisanoa, jos asiakkaan tila heikkenee, eikä perhehoito enää ole riittävä hoitomuoto. Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimus päättyy heti, jos hoidossa oleva henkilö kuolee tai perhehoito ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi sopimus voidaan irtisanoa, jos perhehoitaja tai asiakas

perustelluista syistä irtisanoo sopimuksen. Perhehoitajan terveydelliset tai perhetilanteesta johtuvat tai muut painavat syyt voivat olla perusteena perhehoidon päättämiseen.

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden (2) kuukauden kuluttua (perhehoitolaki 263/2015, 12 §).

5. Kiertävän perhehoidon palkkiot ja korvaukset

Aluehallitus vahvistaa vuosittain hoidettavan kotona järjestettävän kiertävän perhehoidon palkkiot. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa ja kartuttaa eläkettä.

Kiertävässä perhehoidossa hoitopalkkio maksetaan jälkeinpäin ilmoitettujen tuntien tai vuorokausien mukaan. Kun perhehoitoa annetaan hoidettavan kotona, muita kulukorvauksia ei makseta.

5.1 Palkkiot perhehoidon keskeytyksen ajalta

Jos perhehoitaja saa tiedon sovittun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta yli kolme vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota.

Jos perhehoitaja saa tiedon sovittun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta alle kolme vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio suunnitellun hoitopäivän tai tuntien mukaisesti.

Täydennyskoulutukseen osallistumisesta on sovittava erikseen ja etukäteen perhehoidon yhteyshenkilön kanssa.

5.2 Muut korvaukset

Perhehoidettavan omassa kodissa annettavan perhehoidon perhehoitajalle maksetaan oman auton käytöstä matkakorvaus oman kodin ja perhehoitopaikan välisestä edestakaisesta matkasta. Matkakorvausta maksetaan ilmoitettujen ajokilometrien mukaan enintään 50 km:ltä yhteen suuntaan. Asiakkaan asioinnista tai asiakkaan mukana olemisesta (esim. matkat kauppaan, kirjastoon) ei makseta matkakorvausta.

Jos perhehoitaja asuu Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteistyöalueiden ulkopuolella, matkakorvausta maksetaan maakunnan rajalta alkaen. Jos perhehoitaja käyttää julkista liikennettä, matkakulut korvataan todellisten kustannusten mukaisesti edullisinta matkustustapaa käyttäen.

Perhehoitoon liittyviä puhelinkuluja ei korvata. Perhehoitaja maksaa itse oman puhelimensa käytöstä aiheutuvat kulut. Sama koskee henkilö- tai vahinkovakuutusmaksuja. Perhehoitajan tulee hakea perhehoitoa varten erillinen verokortti.

6. Perhehoitajan asema

6.1 Oikeus vapaaseen

Osavuorokautisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy kaksi vapaapäivää kuukaudessa, mikäli osavuorokautinen perhehoito toteutuu vähintään 14 vuorokautena kuukaudessa.

Vapaapäivät korvataan rahana osavuorokautisen perhehoidon palkkion mukaisesti. Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuositain: 1.1.–31.12. Perhehoidon päättyessä pitämättä jääneet vapaat korvataan rahana (hoitopalkkio). Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomarahaan, koska kyseessä ei ole työsuhde, vaan toimeksiantosuhte.

6.2 Perhehoitajan sosiaaliturva ja vakuutukset

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti, ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Yli 68-vuotiaiden perhehoitajien kanssa käydään vuosittain arviointikeskustelu perhehoidon jatkamisesta, ja tarvittaessa perhehoitajalta voidaan pyytää lääkärintodistus terveydentilasta.

Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa perhehoitajan vakuuttamisesta työssä tapahtuvan tapaturman varalta (perhehoitolaki, tapaturmavakuutuslaki). Tapaturmavakuutus kattaa kaikki sellaiset vammat tai sairaudet, joilla on selvä yhteys perhehoitajan tehtävän suorittamiseen tai niistä johtuviin olosuhteisiin, esimerkiksi jos perhehoitaja loukkaantuu nostaessaan perhehoidossa olevaa henkilöä. Työssä tapahtuneesta tapaturmasta tulee viipymättä ilmoittaa yhteyshenkilölle. Perhehoitajan vapaa-ajalla tapahtuvat vahingot eivät kuulu Pohjanmaan hyvinvointialueen ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutuksen hankkiminen on perhehoitajan omalla vastuulla.

Perhehoitaja vastaa asiakkaalle, tämän omaisuudelle tai ulkopuolisille aiheuttamistaan vahingoista. Vahingon sattuessa asian selvittävät perhehoitaja ja yhteyshenkilö yhdessä. Kun perhehoitaja tekee vakuutussopimusta, hänen on hyvä selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti omasta vakuutusyhtiöstään.

Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Perhehoitaja voi säilyttää työttömyyskassan jäsenyyden ilmoittamalla, ettei hän ole työsuhteessa eikä saa palkkaa.

6.3 Perhehoitajan valmennus ja täydennyskoulutus

Perhehoitajien valmennuksia järjestetään tarpeen mukaan, ja niistä vastaavat perhehoidon yhteyshenkilöt.

Täydennyskoulutusta järjestetään kiertävien perhehoitajien vuosittaisina tapaamisina, joissa keskitytään perhehoitajien esille ottamiin aiheisiin. Tapaamisten yhteydessä järjestetään luento ja tarjotaan tietoa ajankohtaisista teemoista.

6.4 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystarkastuksia. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi. (Perhehoitolaki 606/2022 15 a §.)

6.5 Vertaistoiminta ja mentorointi

Perhehoitajat kohtaavat tehtävässään haastavia ja vaikeita asioita. Kokemusten ja tunteiden jakaminen vertaisryhmässä samaa työtä tekevien kanssa auttaa vaikeilta tuntuissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista. Perhehoitajia kannustetaan osallistumaan eri tahojen järjestämiin vertaisryhmiin. Vertaisryhmät voivat kokoontua myös oma-aloitteisesti.

7. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalla on oikeus saada hoidettavasta sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä perhehoidon toteuttamiseksi (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023 § 56).

Perhehoitaja sitoutuu noudattamaan Pohjanmaan hyvinvointialueen salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta koskevaa ohjeistusta. Perhehoitajaa sitoo salassapito- ja vaitiolovelvollisuus, mikä tarkoittaa sitä, että asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille myöskään siltä osin, kun ne koskevat muita kuin asiakasta itseään.

Salassa pidettäviä tietoja ei myöskään saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle. Asiakasta koskevia tietoja ei saa lähettää tekstiviestinä tai sähköpostin välityksellä.

Tietojen väärinkäyttö tai tahallinen ohjeiden vastainen toiminta voi johtaa muun ohella rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus säilyy toimeksiantosopimuksen päättymisen jälkeenkin.

8 Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevat asiat

8.1 Asiakasmaksut

Aluehallitus vahvistaa vuosittain kiertävän perhehoidon asiakasmaksut. Asiakkaan kodissa tapahtuvan perhehoidon asiakasmaksussa huomioidaan, että hoito tapahtuu asiakkaan omalla kustannuksella tilojen, aterioiden ja tarvikkeiden osalta eikä se vaadi myöskään kuljetusten järjestämistä. Kiertävästä perhehoidosta asiakkaan kotona peritään maksu tuntiperusteisesti. Maksu ei sisälly maksukattoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista säädetyn lain 11. §:n mukaan maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiakasmaksua voidaan laskea hyvinvointialueen käytäntöjen mukaisesti, mikäli asiakkaalle kertyy niin paljon lääkekuluja, terveydenhuollon ja sairaanhoidon maksuja tai vastaavaa, että hän ei taloudellisesti niistä selviä.

8.2 Asiakkaan asema

Sosiaalihuollon laatuun tai kohteluun tyytymättömällä perhehoidon asiakkaalla on oikeus tehdä asiasta muistutus sellaiselle toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen. Muistutuksella asiakas voi kiinnittää yksikön huomion asiakkaan saamaan huonoon kohteluun ja antaa asiaa hoitaneelle yksikölle mahdollisuuden korjata tilanne nopeasti. Jos asiakas ei sairauden, älyllisen kehitysvamman tai muiden vastaavien syiden vuoksi voi tehdä muistutusta itse tai jos asiakas on menehtynyt, muistutuksen voi tehdä hänen laillinen edustajansa, omainen tai muu läheinen. Yksilöpäätösten sisältöön ei voi hakea muutosta muistutuksella. Muistutuksen tekeminen ei vaikuta asiakkaan oikeuteen hakea muutosta päätöksiin tai oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa hyvinvointialueen nimeämään sosiaaliasiavastaavan. Hän on puolueeton henkilö, joka turvaa asiakkaiden etua.

Sosiaaliasiavastaava ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliasiavastaavan tehtäviin kuuluu muun muassa avustaa ja neuvoa asiakkaita muistutuksiin liittyvissä asioissa, tiedottaa asiakkaan oikeuksista ja toimia asiakkaan oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi.

Pohjanmaan hyvinvointialueella on nimetty sosiaaliasiavastaava. Jos perhehoidon asiakas on tyytymätön saamaansa hoitoon tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliasiavastaavaa toimimaan sovittelijana.

Liitteet

Ikäihmisten perhehoitoa ja sen järjestämistä säätelevät seuraavat lait ja asetukset

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Laki perhehoitolain muuttamisesta (606/2022)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992, 912/1992)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023)
- Hallintolaki (434/2003)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma - ja ammattitautilaki (459/2015)
- Pelastuslaki (379/2011)
- Turvallinen lääkehoito: Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:17.